

## DOBROGEA — PUNTE DE LEGĂTURĂ ÎNTRE BIZANȚ, ORIENTUL APROPIAT ȘI CULTURA VECHĂ ROMÂNEASCĂ

Corina Nicolescu

Pentru întreaga Europă secolul X—XI reprezintă un moment hotărîtor, care va determina statornicirea cadrului politic și social propriu evului mediu, precum și dezvoltarea unei noi culturi, pe ruinele celei helenistice și romane, datorită impulsurilor „barbare” și orientale. În lumina importantelor descoperiri recente, aceiași etapă ne apare tot atît de decisivă pentru evoluția ulterioară politică, socială și culturală a teritoriului românesc. Ne apare azi clar faptul că deplina maturizare pe toate planurile, constatată în secolul al XIV-lea, odată cu constituirea statelor feudale românești își are rădăcini mai adînci, care se pot urmări încă din secolul X—XI. În vremea aceasta, pe străvechiul fond local dominat de cultura lemnului, reînviată puternic în mileniul I, odată cu migrațiile, nu încează însă pîlpîiri ale civilizației romane pe tot cuprinsul țării, deoarece Dobrogea și întreaga parte învecinată Dunării continuă pînă în secolul al VII-lea să trăiască în atmosfera culturală romano-bizantină. În secolul al X-lea se constată dintr-o dată, prin restabilirea la Dunărea de Jos a autorității Imperiului o adevărată explozie de materiale bizantine, procedee aplicate în construcții etc. În acest context rolul Dobrogei este fără îndoială hotărîtor. Rezultatele cercetărilor arheologice și epigrafice, întreprinse în această parte a țării noastre în ultimele trei decenii, au pus într-o nouă lumină întreaga viață a acestui ținut, în trecut. Pe lângă numărul impresionant de vestigii traco-dace și greco-romane, au fost date la iveală mărturii bogate și grăitoare atît pentru cunoașterea culturii romano-bizantine din secolele IV—VII la Dunărea de Jos, cît și pentru înțelegerea procesului de constituire a artei românești, așa cum o cunoaștem în secolul al XIV-lea.

Preocupîndu-mă încă de lungă vreme de cercetarea relațiilor dintre lumea românească, Bizanț și Orientul Apropiat pentru a surprinde ideile, concepțiile, procedeele meșteșugărești și formele artistice, care au rodit în chip original încă trei secole după cucerirea Constantinopolului de către Mahomet II, pe teritoriul țării noastre, am desprins cîteva observații și incheieri, pe care le voi sintetiza în rîndurile de față. Însemnătatea monumentelor dobrogene — cetăți, bazine, biserici, locuințe etc. — purtînd pecetea tehnicii și concepției romano-bizantine, al căror număr sporește de la an la an, împreună cu toate celelalte vestigii de cultură ma-

terială și cu obiectele de artă<sup>1</sup>, ne apare cu atât mai evidentă, cu cât privim în ansamblu procesul de constituire și evoluția ulterioară a gândirii artistice românești. Strângînd cu mîgălă toate informațiile și materialele descoperite în urmă cu cel puțin șapte-opt decenii, la care se adaugă îndeosebi cele recente, legînd aspectele artei dobrogene de acelea ale artei din orașele porturi ale Moldovei și de cele aflate în zona subcarpatică a Țării Românești, trecînd mai departe la nord lanțul Carpaților pe valea Streiului, iar la est pînă la Siret, Putna, Suceava, Iași etc., se pot desprinde cîteva etape bine distincte ale relațiilor lumii românești cu Bizanțul și Orientul Apropiat, Dobrogea avînd rolul unei adevărate plăci turnante pînă către sfîrșitul secolului al XIV-lea.

Sub raport cronologic ne apar clar trei mari perioade în legăturile cu cultura marelui imperiu bizantin și cu Orientul Apropiat. Prima este aceea care se situează în secolele IV—VI, continuîndu-se mai slab și în veacul următor. Urmele celor treizeci și două de basilici, pe baza unui inventar făcut în anul 1970<sup>2</sup>, îmbogățit însă de atunci cu epocala descoperire a martirionului și basilicii de la Niculițel<sup>3</sup>, la care se adaugă cele cca. o sută cincizeci de capitele și diferite fragmente arhitectonice sculptate, precum și un număr impresionant de obiecte mărunte de ceramică și podoabe, vădesc efervescența culturală, impulsionată de contactul cu lumea bizantină în zona Dunării de Jos, cu ramificații mai adînci în inima teritoriului românesc de la nordul marelui fluviu. Adunînd sistematic toate aceste mărturii aflate la Histria, Tomis, Callatis, Tropaeum Traiani, Noviodunum, Troesmis, Argamum, Axiopolis, Dinogetia, Capidava etc., se poate delimita clar pe teritoriul românesc ca și în ansamblul imperiului bizantin o nouă zonă de artă provincială bizantină, care va trebui să-și găsească un loc de seamă nu numai pe hărțile istorice și în tratatele de artă și cultură românească dar și în studiile de caracter general privind istoria și cultura Bizanțului<sup>4</sup>. Domnia împăratului Justinian (527—565) marchează în Dobrogea și de-a lungul Dunării pînă la Drobeta-Turnu-Severin o excepțională etapă de înflorire, care va suferi spre sfîrșitul secolului al VI-lea, agonizînd în veacul următor, prin trecerea în aceste părți a slavilor și bulgarilor. În urma tuturor acestor descoperiri un fapt se desprinde azi limpede și anume, continuitatea stăpînirii romano-bizantine în Dobrogea<sup>5</sup> și pe tot cursul Dunării și participarea lumii locale la viața nouă, înfloritoare pe țărmul Bosforului, odată cu stabilirea aici a „Noii Rome” — Constantinopolul — care va constitui la rîndul său o adevărată punte de legătură între Europa și Orientul Apropiat.

Cea de a doua etapă care ne interesează chiar într-o măsură mai mare, fiind mai strîns integrată procesului de formare a culturii românești este aceea a secolelor X—XIV, cînd relațiile cu marelui imperiu sînt turburate de invazia pe-cenegilor, cruciada a IV-a și distrugătoare avalanșă tătară asupra Europei sud-estice. Constatăm în această vreme că acea reînviere a formelor europene de cultură bizantină, un adevărat proces de „rebizantinizare” a lumii românești, are ca bază tot pămîntul Dobrogei cu prelungirea ei spre vest de-a lungul Dunării și spre nord-est pînă la Maurocastron. Din ținutul de la Dunărea de Jos se vor răspîndi ceramica și podoabele ca și procedeele constructive, așa cum le cunoaștem

1. Ion Barnea, Octavian Ilicescu, Corina Nicolescu, **Cultura bizantină în România**, București, 1971. În această lucrare sînt cuprinse cele mai caracteristice obiecte romano-bizantine și bizantine aflate pe teritoriul țării noastre, de asemenea ea oferă cea mai completă bibliografie privind acest domeniu, p. 201—222.
2. Corina Nicolescu, **Moștenirea artei bizantine în România**, București, 1971, p. 67, nota 52.
3. Victor H. Bauman, **Bazilica cu „martirion” din epoca romanității târzii descoperită la Niculițel (jud. Tulcea)**, *Buletinul Monumentelor Istorice*, 1972, XLI, 2, p. 17—26.
4. D. Talbot Rice, **Byzantine Art**, Harmondsworth, 1968, în cele două hărți ale imperiului bizantin din vremea lui Justinian (p. 19) și Vasile II (p. 23) ca și în aceea ilustrînd răspîndirea monumentelor bizantine (p. 36—37) nu figurează nici una dintre cetățile dunărene și dobrogene din secolele IV—VI. În ultima hartă sînt marcate monumentele târzii de la Argeș, Snagov, Hurezi, Voroneț și Humor, dar nu apar de asemenea indicate nici unele dintre cele cunoscute din secolul X—XI.
5. Radu Vulpe, Ion Barnea, **Din Istoria Dobrogei**, vol. II, **Romanii la Dunărea de Jos**, București, 1968, p. 502 „Toate la un loc și mai ales cele din secolul VII, constituie dovezi prețioase pentru continuitatea de viață și pentru legăturile populației locale cu capitala imperiului și cu alte centre bizantine din sud, într-o perioadă de timp cînd astfel de documente sînt nu numai rare, dar și puțin cunoscute”.

la Argeș, în secolul al XIII-lea<sup>6</sup>, similare cu cele de la biserica cimitirului din cetatea dunăreană Dinogetia-Garvăn, aparținând veacului al XI-lea. Față de tehnica de clădire, bolovani alternând cu rînduri de cărămidă legată cu mortar, cunoscută încă la edificiile din vremea lui Constantin cel Mare, în Dobrogea și continuată cu foarte mici modificări pînă la secolul al XIV-lea, la Argeș, Drobeta Turnu-Severin etc., cetatea de la Păcuiul lui Soare<sup>7</sup> constituie o excepție, fiind placată în întregime cu bolcouri imense de piatră, procedeu folosit mai ales în părțile răsăritene ale Imperiului (Armenia, Siria etc.) și aplicat în unele construcții europene, desigur sub influența meșterilor orientali. Nu trebuie să uităm faptul că înălțarea acestei impunătoare cetăți dunărene se situează în vremea împăratului Ioan Tzimiskes, el însuși de origină armeană, iar în aceeași perioadă un vestit arhitect armean Tiridate a fost chemat la Constantinopol pentru a întreprinde unele lucrări de reconstrucție a cupolei vestitei basilici imperiale Sf. Sofia.

Din zona dobrogeană se va răspîndi treptat la nordul Dunării tehnica smaltului în ceramică, a cărei producție locală o constatăm în secolul X—XI la Dinogetia—Garvăn, Păcuiul lui Soare, Capidava, Axiopolis etc., tot atît de semnificativă ca și în alte orașe din peninsula balcanică. Smaltul așternut mai întîi cu economie direct, pe peretele de argilă al vaselor, se va aplica în secolul XIII—XIV peste un strat de angobă (albeală), dînd astfel posibilitatea unei bogate ornamentări, procedeu generalizat la nord și la est de Carpați mai întîi în mediul de curte, în oraș și la mănăstiri, iar mai tîrziu adoptat și de meșteșugarii rurali<sup>8</sup>. Prin olăria smălțuită de lux constatăm însă cum pătrund în arta noastră o serie de motive decorative noi, în parte bizantine, în parte orientale, pigmentînd astfel concepția ornamentală a artei românești<sup>10</sup>. Același proces se poate urmări studiînd podoabele și obiectele de metal<sup>11</sup>. Aceste două domenii împreună cu arhitectura ne apar în stadiul actual al cercetărilor cele mai grăitoare pentru cunoașterea nivelului de viață al clasei dominante aruncîndu-ne o nouă lumină asupra procesului general de evoluție al artei românești, în etapa constituirii ei.

Dobrogea a mai filtrat însă culturii de pe teritoriul românesc încă de timpuriu, direct sau indirect, prin intermediul celei bizantine, unele elemente orientale. Încă din secolul IV—V apar în cetățile pontice și la Dinogetia în aceleași complexe cu materiale bizantine obiecte de ceramică (talere, opaițe) provenind din îndepărtatul Egipt<sup>12</sup>. Flori de lotus stilizate decorează partea superioară a unor coloane și balustrii de cancellum, iar pe o stelă funerară păstrată în Muzeul de Arheologie din Constanța apare palmierul asociat cu crucea, simbolizînd ideea arborelui ca

6. N. Constantinescu, *La résidence d'Argeș des voivodes roumains des XIII<sup>e</sup> et XIV<sup>e</sup> siècles. Problèmes de chronologie à la lumière des récentes recherches archéologiques*, Revue des Etudes Sud-Européennes, tome VIII, 1970, no. 1, p. 5—31.

7. Petre Diaconu, Dumitru Vilceanu, *Păcuiul lui Soare. Cetatea bizantină*, București, 1972, p. 27—46, fig. 6—10.

8. Steven Runciman, *La civilisation byzantine*, Paris, 1952, p. 190—192, se vorbește despre rolul diferitelor popoare în cadrul imperiului bizantin, autorul insistînd asupra modului de infiltrare a celor mai întreprinzători reprezentanți ai poporului armean în viața economică și politică a imperiului. Amintind cucerirea Armeniei de turcii selgiucizi Runciman afirmă: „les Arméniens ne lui avaient pas seulement fourni plusieurs de ses souverains les plus énergiques mais aussi une grande partie de ses meilleurs hommes d'affaires. Ils eurent aussi une influence importante, bien qu'indéterminée encore aujourd'hui, sur l'art et la technique de Byzance. Aucune autre race n'obtint, en immigrant, une influence aussi grande que les Arméniens...”.

9. Corina Nicolescu, Paul Petrescu, *Ceramica românească tradițională*, București, 1974, p. 27—42. În această lucrare sînt indicate cele mai recente studii și descoperiri de ceramică bizantină importată și locală din țara noastră precum și din cadrul fostului imperiu, mai ales din Peninsula Balcanică, cu care olăria românească smălțuită are o serie de trăsături comune.

10. *Ibidem*, capitoul intitulat „Semne”, p. 43—55, fig. 26 — 30, 34—47.

11. Răzvan Theodorescu, *Despre periodizarea și unele aspecte ale artei metalelor pe teritoriul României în secolele IV—XIV*, în volumul „Pagini de veche artă românească”, București, 1970, p. 62—91; *Idem*, *Bizanț, Balcani, Occident la începuturile culturii medievale românești (secolele X—XIV)*, București, 1974, p. 106—109; p. 329—334.

12. Emilian Popescu, *Ceramica romană țirzie cu decor ștampliat, descoperită la Histria*, Studii și Cercetări de Istorie Veche, XVI, 1965, p. 695—724; C. Iconomu, *Opaițe greco-romane*, Muzeul regional de arheologie Dobrogea, București, 1967, p. 133—163, opaițele bizantine.

semn al sacrificiului<sup>13</sup>. De la mormîntul sfințitului Mina aflat în Egipt la Karm—Abu—Mina, se aduceau mici recipiente de forma unei ploști cu apă sfințită, aflate la Constanța<sup>14</sup>. Nu putem trece sub tăcere prezența unei bazilici de tip sirian la Callatis<sup>15</sup>, care poate fi pusă în legătură cu existența în acest oraș a unei mici colonii orientale, din care făcea parte și juristul Simplicius amintit într-o inscripție funerară<sup>16</sup>. Bazilica cu transept de la Tropaeum Traiani, constituind tot o excepție în arhitectura dobrogeană din această etapă, foarte rară și la sudul Dunării, unde apare la Filipi, în Macedonia, este la rîndul ei similară cu bazilica A din Perga Pamfiliei, în Asia Mică<sup>17</sup>. Procesul de „orientalizare” a Dobrogei marcat prin mărturiile amintite mai sus, din secolele IV—VI nu face decît să continue în fond unele legături mai vechi, stabilite în studiile recente chiar în secolul al III-lea î.e.n., care se pot urmări pînă în primul veac al erei noastre<sup>18</sup>.

Cu titlu de ipoteză, așa cum am arătat mai sus, constructorii cetății din ostrovul dunărean de la Păcuiul lui Soare par a fi tot din teritoriile orientale ale imperiului. În domeniul ceramicii smălțuite am încercat în studii mai vechi să desprind grupa denumită „dunăreană” caracterizată prin predominanța motivului în val, de aceea „pentică”, în care apar motive caracteristice lumii orientale, comune produselor din cetățile de pe coasta Mării Negre din Bulgaria, țara noastră, vechea Rusie, îndepărtata Georgie și Armenia. Știm din documente, confirmate de diferite descoperiri mai vechi sau mai recente, că poarta de intrare a produselor orientale pe pămîntul țării noastre a constituit-o mai ales zona nordică a Dobrogei, adică gurile Dunării împreună cu vechea cetate romano-bizantină, apoi genoveză Maurocastron. Comerțul genovez din orașele porturi Vicina, Lycosotomo și Maurocastron nu se limita doar la produsele italiene, ci cuprindea și o serie de mărfuri orientale, între care țesăturile dețineau primul loc. Sporadic, doar sub forma unor mici fragmente de vase, se poate constata că la Cetatea-Albă ajungeau chiar produse chinezești, mai precis porțelanul denumit seladon, iar în Moldova secolului al XV-lea, înainte de instaurarea dominației otomane apare faianță otomană zisă de Milet. Cioburi de acest gen au fost descoperite recent, cu prilejul cercetărilor arheologice de la mănăstirile Neamț și Putna.

Cea de a treia etapă interesantă, dar mai puțin cunoscută încă, în care Dobrogea a jucat desigur un rol important în relațiile cu Orientul Apropiat urmează secolului al XIV-lea, cînd în urma frămîntărilor din această etapă, ea va intra în stăpînirea Imperiului otoman. În stadiul actual al cercetărilor, sînt încă destul de puțin cunoscute chiar monumentele de arhitectură turcească, înălțate de timpuriu la Babadag și Mangalia, clădiri modeste interesînd în mod special începuturile arhitecturii otomane, fără legături cu construcțiile locale de tradiție bizantină. Din secolele XVI—XVIII cunoaștem cu mult mai bine diferitele aspecte ale artei decorative orientale — faianța produsă în vestitul centru din Asia Mică de la Iznik, prețioasele țesături de mătase și fir din familia samitului, realizate în orașul turcesc Bursa, renumit pentru cei 1000 de meșteri țesători, care lucrau aici în secolul al XVI-lea, broderiile curat orientale sau influențate doar sub ra-

13. Corina Nicolescu, *Moștenirea artei bizantine în România*, București, 1971, fig. 19. în text și fig. 8—9. 19 în afară de text.

14. Ion Barnea, *Contribuții la studiul creștinismului în Dacia*, Revista Istorică Română, XIII, 1943, fasc. 3, p. 38—42; idem, *Din istoria Dobrogei*, col. II, p. 494; idem, *Cultura bizantină în România*, cat. 117.

15. Intreaga bibliografie în lucrarea de Corina Nicolescu, *Moștenirea artei bizantine*, p. 64. nota 72.

16. I. Barnea, *Istoria Dobrogei*, II, p. 462—463, printre locuitorii orașelor pontice, menționați în inscripții apar destul de mulți orientali, veniți desigur ca neguțători din Alexandria. Cesareea Capadociei, Epiphaneia Ciliciei.

17. *Ibidem*, p. 469.

18. D. M. Pippidi, *Studii de istorie a religiilor antice*, București, 1969, p. 60—82, „Cu privire la răspîndirea cultelor egiptene în Siciția Mică”, autorul demonstrează pe baza analizei inscripțiilor, monedelor, sculpuilor etc. că în orașele pontice Callatis, Tomis, Histria pătrunsesse cultul divinităților egiptene Isis și Sarapis încă din sec. III î.e.n., Tomisul fiind cel mai puternic centru unde se afla chiar un sanctuar al lui Sarapis.

19. Corina Nicolescu, *La céramique à vernis plombée des X-e—XV-e siècles dans les Pays Roumains*, în revista „Faenza”. Bollettino del Museo Internazionale delle Ceramiche in Faenza, 1965, LI, fasc. V—VI, p. 99—115, pl. LVIII—LXIX, fig. 1—4; idem, *La céramique émaillee de Moldavie et le Proche Orient*, Studia et Acta Orientalia, 1968, VII, p. 187—197, fig. 1—9.

portul concepției ornamentale ș.a., aflate în colecțiile din Moldova și Țara Românească, împreună cu frumoasele covoare de rugăciune existente în bisericile evanghelice ale sașilor din Transilvania<sup>20</sup>. În Dobrogea ne-a fost semnalată recenta descoperire a unor fragmente de vase de Iznik, la Ieni-Sala<sup>21</sup>, obiectele turcești și tătărăști din colecțiile muzeelor, fiind în marea lor majoritate produse recente de caracter etnografic sau în alte cazuri, mai nefericite, piese dispartate colecționate din bazarele Stambulului pentru a înfrumuseța interioarele caselor avute în secolul trecut și la începutul veacului nostru, când aceste produse constituiau o adevărată modă în toată Europa. Această ultimă categorie nu poate interesa relațiile cu lumea Orientului Apropiat, fiind lipsită de valoarea unei mărturii istorice. În schimb este locul să semnalăm așezarea unor mici grupuri etnice orientale turco-tătare, pe teritoriul dobrogean, fapt care desigur că nu a rămas fără ecou asupra artei românești. Studiile etnografilor în acest domeniu sînt încă la început, fără să fi ajuns însă la niște concluzii mai certe.

Călătorii străini, izvoarele interne, descoperirile arheologice, materialele aflate în tezaurele mănăstirilor dovedesc toate faptul că în secolele XVI—XVIII produsele orientale, provenind din vastul imperiu otoman circulau curent pe piețele orașelor românești, la București, Țîrgoviște, Suceava, Iași, Brașov, Sibiu etc. Desigur că unele dintre ele erau negociate ca și în trecut în porturile Mării Negre și la gurile Dunării, chiar dacă altele, destul de multe erau aduse pe uscat prin peninsula Balcanică. Dobrogea și-a păstrat deci și în această vreme rolul de punte de legătură între lumea românească și Orientul Apropiat, chiar dacă mărturiile concrete de ordin material în stadiul actual al cercetărilor sînt încă sărace.

Sintetizînd cele cîteva idei schițate mai sus, Dobrogea ne apare azi în raport cu restul teritoriului românesc ca o puternică bază a romanității, a culturii romano-bizantine și a celei mai tîrzii bizantine și orientale, cu nenumărate ramificații care pătrund cu mult mai adînc la nordul Dunării, ajungînd pînă în zona carpatică, adevărata inimă a lumii românești.

#### **DIE DOBRUDSCHA. Die Brücke zwischen Byzanz, Nahosten und die rumänische Mittelalterliche Kultur.**

(Zusammenfassung)

Die Ergebnisse neuer archäologischer und kunstgeschichtlicher Forschungen, vor allem das 4. bis 14. Jahrhundert betreffend, werfen ein neues Licht auf die Anfänge und die Entwicklungen der rumänischen Kunst und auf ihre Beziehungen zu Byzanz.

Die zahlreichen architektonischen Funde — besonders Schmuck und Keramik — die in den alten römisch-byzantinischen Festungen (Histria, Callatis, Tomis, Dinogetia, Capidava, Sucidava, Tropaeum Traiani, Noviodunum usw.) in den letzten zwanzig Jahren gemacht wurden, bieten die Möglichkeit ein neues Gebiet provinzieller byzantinischer Kunst auf die Karte Südosteuropas (und zwar des unteren Donauroumes) zu übertragen. Es handelt sich um eine ausserordentliche künstlerische Blütezeit, die vor allem während der Herrschaft Justinians (527 — 565) stattfand und sich trotz aller Gefährdungen durch die Wanderungen der Slaven und Bulgaren, die schliesslich zur zeitweiligen Zerstörung der städtischen Lebensformen führten, bis zum Beginn des 7. Jahrhunderts fortsetzte. Heute erscheint uns Tatsache hinreichend gesichert, dass die Gebiete entlang der Donau und die Dobrudscha bis zum Mittel des 7. Jahrhunderts im Bereich des oströmischen Kaiserreiches verblieben und an jener neuer Welt teilhatten, die sich in Osteuropa und im Vorderen Orient gleichzeitig mit der Verlegung der Hauptstadt des römischen Kaisertums an die Ufer des Bosphorus entwickelte. Im 10. Jahrhundert kann festgestellt werden, dass die Donau wieder die nördliche Grenze des Reiches darstellt und dass gleichzeitig mit der Wiedereroberung dieses Raumes durch Kaiser Johannes Tzimiskes, die im 6. bis 7. Jahrhundert zerstörten Befestigungen wieder hergestellt oder sogar vergrössert und dadurch zu aktiven Zentren einer wirtschaftlichen und kulturellen städtischen Kultur geworden sind. Die Beziehungen der rumänischen Kunst des 14. Jahrhunderts zu der byzantinischen und orientalischen Kultur wurde im älteren Schrifttum durch die Zwischenträgerrolle des Balkans, vor allem Serbiens, erklärt. Dies war damals als die Bauten aus der Dobrudscha noch nicht entdeckt waren, sicherlich die einzige Erklärung. Die Funde der letzten Zeit geben den Untersuchungen über die Anfänge der rumänischen Kunst eine völlig neue Richtung. Die Brücke zu Byzanz, wie damals mit der balkanischen Romanität ist stets die Dobrudscha gewesen.

20. Idem. Le Proche Orient et la conception décorative de l'art roumain et de l'art balcanique, comunicare la cel de al treilea Congres Internațional de Studii balcanice și Sud-est europene, se va publica în Revue des Etudes Sud-est européennes, 1975. În acest studiu este cuprinsă întreaga bibliografie a obiectelor de artă decorativă (faianță, țesături, broderii) cercetate pînă în prezent, aflate în colecțiile mănăstirilor sau descoperite în săpăturile arheologice.

21. Informația o datorez D-lui Gavrilă Simion, căruiui fi mulțumesc pe această cale.